

MONICA HESSEOVÁ

DIEVČA
V MODROM
PLÁŠTI

FRAGMENT

Dievča v modrom plášti

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.albatrosmedia.sk

Monica Hesseová
Dievča v modrom plášti
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

DIEVČA
V MODROM
PLÁŠTI

Monica Hesseová

 FRAGMENT

*Pro moju sestru Paige
a jej sestru Piper*

Dlho pred Basovou smrťou sme predstierali, že sa hádame, kto môže za to, že sa do mňa zamiloval. *Je to tvoja vina*, vyhlásil. *Pretože si taká rozkošná*. Povedala som mu, že sa mýli. *Že hádzať to na mňa je obyčajná pohodlnosť*. Vlastne je to priam nezodpovedné.

Na ten rozhovor si presne spomínam. Bolo to v obývacej izbe jeho rodičov, počúvali sme ich nové rádio a pritom som ho skúšala z geometrie kvôli písomke, o ktorej si ani jeden z nás nemyslel, že by bola dôležitá. Americká speváčka Judy Garlandová práve spievala *You Made Me Love You*. Tak sa celá tá konverzácia začala. Bas povedal, že som ho donútila, aby sa do mňa zamiloval. Doberala som si ho, pretože som nechcela, aby vedel, ako sa mi rozbúchalo srdce, keď povedal *zamiloval a do teba* v tej istej vete. Tvrdil, že je to moja vina a že ma chce pobožkať. A ja som povedala, že ak mu to dovoľím, bude to len a len jeho vina. Potom do izby vošiel jeho starší brat a oznámil nám, že za to môžeme obaja a že sa mu z nás dvíha žalúdok.

Až neskôr, cestou domov – vtedy som si ešte nemusela robiť starosti s tým, či ma nezastavia vojaci, alebo či nezmeškám začiatok zákažu vychádzania, prípadne či ma nezatknú – mi došlo, že som mu to vyznanie neopätovala. Prvý raz povedal, že ma miluje, a ja som na to nereagovala.

Mala som. Keby som vtedy bola vedela, čo sa stane o niekoľko dní neskôr a čo zistím o láske a o vojne, dala by som si záležať na tom, aby som mu to povedala.

Je to len a len moja vina.

JANUÁR 1943

Jeden

Utorok

„**H**allo, zlatko. Čo to tam máš? Niečo pre mňa?“
Zastanem, lebo ten vojak je mladý a pekný a v hlase sa mu ozýva smiech. A tiež preto, lebo by som sa stavila, že keby ma popoludní vzal do kina, určite by ma rozosmial.

To je lož.

Zastanem, pretože by sa z neho mohol vyklúť dobrý kontakt, pretože by mohol dokázať zohnať veci, ktoré sme si sami zohnať nemohli, pretože zásuvky v jeho bielizníku sú zrejme až po vrch napchaté čokoládovými tyčinkami a ponožkami, ktoré nemajú na palcoch diery.

Ani to nie je celkom pravda.

Občas však celú pravdu ignorujem, pretože je jednoduchšie predstierať, že sa rozhodujem racionálne. Je jednoduchšie predstierať, že mám na výber.

Zastanem, lebo ten vojak má zelenú uniformu. To je jediný dôvod. Zelená uniforma znamená, že nemám vôbec nijakú voľbu.

„To je na také pekné dievča dosť veľa balíčkov.“

Jeho holandčina má trochu prízvuk, ale som prekvapená, ako dobre rozpráva. Niektorí členovia Zelenej polície vôbec nehovoria po našom a sú rozladení, keď my nevieme plynule po nemecky, akoby sme sa mali celý život pripravovať na deň, keď vtrhnú do našej krajiny.

Zastanem, ale nezosadnem z bicykla. „Podľa mňa je to presne ten správny počet balíčkov.“

„Čo v nich máš?“ Nakloní sa mi cez riadiidlá a jednou rukou zavadí o košík pripevnený vpredu.

„Nechceli by ste sa pozrieť? Rozbaliť všetky moje balíčky?“ Zachichocem sa a sklopím mihalnice, aby na mne nevidel, ako často túto repliku používam. Stojím tak, aby sa mi šaty vyhrnuli nad koleno a vojak si to všimol. Sú námornícke modré, už trochu tesnejšie, než by mali byť, s rozstrapkaným lemom a niekoľko rokov staré, kúpené ešte pred vojnou. Trochu sa zavrtím a lem vyskočí ešte vyššie, už je v polovici môjho husou kožou pokrytého stehna.

Celé toto stretnutie by bolo oveľa problematickejšie, keby bol starší, keby mal vrásky, zažltnuté zuby alebo ovisnuté brucho. Bolo by to horšie, ale flirtovala by som tak či tak. Už som to urobila tucet ráz predtým.

Nakloní sa bližšie. Za chrbtom má Herengracht, je zakalený a páchne rybinou. Pokojne by som ho mohla do toho kanála strčiť, a kým by sa vyštveral von, bola by som na svojom mizernom bicykli z druhej ruky už na polceste domov. Je to hra, na ktorej sa zabávam zakaždým, keď ma zastaví Zelená polícia. *Ako by som tá mohla potrestať a ako ďaleko by som sa dostala, kým by ma chytili?*

„Toto sú knihy, ktoré veziem domov matke.“ Ukážem na prvý balíček zabalený v papieri. „A toto sú zemiaky na večeru. A toto je sveter, ktorý som si práve vyzdvihla u krajčírky.“

„*Hoe heet je?*“ spýta sa. Chce vedieť, ako sa volám, a pýta sa to celkom neformálne. Tyká mi ako sebavedomý chalan, ktorý sa baví s dievčaťom s predhryzom niekde na večierku. To je dobrá správa, lebo fakt, že má záujem o mňa, ma teší oveľa väčšmi, než keby ho zaujímali tie balíčky v mojom košíku.

„Hanneke Bakkerová.“ Klamala by som, ale teraz, keď už všetci povinne nosíme pri sebe identifikačné doklady, to nemá zmysel. „Ako sa voláte vy, vojak?“

Len čo ho oslovím *vojak*, vypne hrud'. Tí mladí sú ešte vždy zamilovaní do svojich uniforiem. Keď sa pohne, všimnem si, že sa mu na krku niečo zlatisto zaleskne. „A čo máte v tom medailóne?“ spýtam sa.

Úsmev mu trochu pohasne a ruka mu vyletí k prívesku, ktorý sa mu teraz pohojdáva tesne pod golierom. Ten medailón je zo zlata, v tvare srdca, zrejme s fotografiou mladej Nemky s líčkami ako dve jabĺčka, ktorá mu slúbila, že mu doma v Berlíne zachová vernosť. Pýtať sa na ňu bolo trochu riskantné, ale zatiaľ mi to vychádza... pokiaľ sa práve nemýlim.

„Je tam fotografia vašej matky? Musí vás *naozaj veľmi* milovať, keď vám dala taký pekný prívesok.“

Po tvári sa mu rozleje ružový rumenec a schová si retiazku naspäť pod naškrobený golier.

„Tak vašej sestry?“ nalieham. „Vášho psíka?“ Nie je ľahké udržať rozhovor na tom správnom stupni naivity. Moje slová musia mať v sebe

dost' nevinnosti na to, aby nemal dôvod sa na mňa nahnevať, ale aj dost' ostrosti na to, aby sa ma radšej zbavil, než ma tu ďalej držal a vypočúval kvôli tomu, čo veziem. „Ešte som vás tu nevidela,“ zmením tému. „Hliadkujete na tejto ulici každý deň?“

„Na naivné dievčatká, ako si ty, nemám čas. Chod' radšej domov, Hanneke.“

Šliapem ďalej, riadidlá sa mi nepatrne trasú. O tých balíčkoch som mu z väčšej časti povedala pravdu. V prvých troch sú naozaj knihy, sveter a zopár zemiakov. Ale pod zemiakmi ležia párky za štyri kupóny, ktoré som kúpila na potravinové lístky nejakého mŕtveho muža, a pod tými zase cigarety a alkohol za peniaze, ktoré mi môj šéf pán Kreuk dnes ráno dal presne na tento účel. Nič z toho mi nepatrí.

Väčšina ľudí by povedala, že obchodujem na čiernom trhu, v pokútnej ilegálnej zmenárni tovaru. Ja sa vidím skôr ako zháňačka. Zháňam zemiaky, extra mäso a masť. Spočiatku som dokázala zohnať aj cukor a čokoládu, ale to sú potraviny, ktoré sú v poslednom čase čoraz nedostupnejšie a podarí sa mi ich nájsť len občas. Zoženiem čaj. Zoženiem slaninu. Vďaka mne zostávajú amsterdamskí boháči pekne pri tele. Zháňam veci, bez ktorých by sme sa teraz museli zaobísť, keby sme nevedeli, kde ich hľadať.

Čo sa týka mojej poslednej otázky tomu vojakovi – či je táto ulica jeho nové stanovište –, želala som si, aby mi na ňu odpovedal. Pretože ak tam na rohu bude odteraz každý deň, mala by som buď uvažovať nad tým, že sa s ním spriatelím, alebo zmeniť trasu.

Prvú zastávku dnešného dopoludnia mám naplánovanú u slečny Akkermanovej, ktorá býva so starými rodičmi v jednej z tých staro-

bylých budov blízko múzeí. Pre slečnu Akkermanovú sú krémy a rúž. Minulý týždeň to bol parfum. Je to jedna z mála žien v mojom okolí, ktoré sa o takéto veci ešte vždy poctivo starajú. Raz mi povedala, že dúfa, že ju jej priateľ požiada o ruku do budúcich narodenín. Ale keď ľudia mínajú peniaze aj z bizarnejších dôvodov.

Dvere otvorí s mokrymi vlasmi natočenými na vlásenkách. Zrejme má dnes večer schôdzku s Theom.

„Hanneke! Poď ďalej, zájdem si po peňaženku.“ Vždy si nájde zámienku, aby ma pozvala dovnútra. Myslím, že sa tu cez deň nudí – sama so starými rodičmi, ktorí hovoria príliš nahlas a cítiť z nich kapustu.

Priestory domu sú nevetrané a tmavé. Za dverami do kuchyne sedí pri raňajkách jej dedko. „Kto je to?“ zavolá.

„Prišla zásielka, starký,“ kričí slečna Akkermanová cez plece.

„Kto?“

„Je to pre *mňa*.“ Obráti sa naspäť ku mne a stíši hlas. „Hanneke, musíš mi pomôcť. Theo sem dnes príde, aby sa starých rodičov spýtal, či sa môžem presťahovať k nemu do bytu. Potrebujem vymyslieť, čo si mám obliecť. Zostaň tu, ukážem ti svoje možnosti.“

Nedokážem si predstaviť šaty, ktoré by jej starých rodičov vedeli presvedčiť, že môže bývať s priateľom pred svadbou, hoci viem, že by to nebolo prvý raz, čo sa táto vojna podpísala na tom, že sa mladý pár vzoprel tradícii.

Keď sa slečna Akkermanová vráti do foyeru, predstieram, že porovnávam tých dvoje šiat, ktoré priniesla, ale v skutočnosti iba sledujem hodiny na stene. Nemám čas byť spoločenská. Len čo jej poviem, aby

si obliekla tie sivé, naznačím jej, aby si prevzala balíčky, ktoré držím od svojho príchodu v ruke. „Tieto sú vaše. Chcete sa ubezpečiť, že je všetko v poriadku?“

„Určite im nič nie je. Zostaneš na kávu?“

Nestrácam čas otázkou, či je pravá. Pravú kávu by mala, len keby som jej ju priniesla ja, a ja som nič také nedoniesla, takže keď hovorí, že má kávu, myslí tým, že má namleté gaštany alebo nejaké vetvičky. Náhradku kávy.

Druhý dôvod, prečo nezostanem, je rovnaký ako ten, prečo neprijmem jej ustavične opakovanú ponuku, aby som ju volala Irene. Jednoducho nechcem, aby si náš vzťah mýlila s priateľstvom. A tiež nechcem, aby si myslela, že ak jedného dňa nebude môcť zaplatiť, nič sa nestane.

„Nemôžem. Musím sa pred obedom zastaviť ešte na jednom mieste.“

„Naozaj? Mohla by si sa naobedovať u nás, práve idem variť. A potom by sme pre mňa vymysleli nejaký účes na dnešný večer.“

So svojimi zákazníkmi mám naozaj čudné vzťahy. Oni si myslia, že sme kamaráti. Berú to tak, že nás spája tajomstvo, lebo spolu podnikáme niečo nezákonné. „Vždy obedujem doma s rodičmi,“ odvetím.

„Samozrejme, Hanneke.“ Je v rozpakoch, že na mňa tak naliehala. „Uvidíme sa neskôr.“

Prechádzam na bicykli našimi úzkymi spleťtými uličkami a vonku je pod mrakom a šero, amsterdamská zima. Amsterdam bol postavený na kanáloch. Holandsko je nízko položená krajina, leží ešte nižšie, než

je hladina oceánu, a roľníci, ktorí to tu pred stáročiami vysušili, vytvorili zložitý systém vodných ciest, len aby zabránili tomu, že by sa miestni utopili v Severnom mori. Jeden môj starý učiteľ dejpisu k tomuto kúsku našej minulosti vždy pripojil svoje obľúbené príslovie: *Svet stvoril Bob, ale Holandsko stvorili Holanďania*. Vravieval to ako niečo, na čo by sme mali byť pyšní, ale pre mňa v tom bolo aj varovanie: *Nespoliehajte sa na to, že vás niečo zachráni. Všetci sme v tom sami*.

Na začiatku okupácie pred dva a pol rokmi nemecké lietadlá sedemdesiatpäť kilometrov južne od nás bombardovali Rotterdam. Zabili pritom deväťsto civilistov a zničili veľkú časť mestskej architektúry. O dva dni neskôr dorazila nemecká pechota do Amsterdamu. Teraz síce musíme znášať jej prítomnosť, ale aspoň nám zostali naše budovy. Nie je to nijako zvlášť výhodný obchod. V poslednom čase je všetko len samý nevýhodný obchod, pokiaľ nie ste ako ja a neviete z celej veci vyťažiť čo najväčší alebo aspoň nejaký zisk.

Moja ďalšia zákazníčka pani Janssenová býva len kúsok cesty odiaľto v rozľahlom modrom dome, kde spočiatku žila s manželom a tromi synmi. Neskôr sa jeden syn presťahoval do Londýna, jeden do Ameriky a jeden, benjamín rodiny, do holandskej prvej línie, kde padlo dvetisíc našich vojakov, keď sa neúspešne snažili ubrániť naše hranice, keďže celá krajina márne bojovala len pár dní. Teraz sa už o Janovi toľko nerozprávame.

Ja však rozmýšľam nad tým, či bol počas invázie niekde blízko Basa.

V poslednom čase podobne premýšľam nad všetkým, lebo sa snažím pozliepať čriepky posledných minút chlapca, ktorého som milovala. Bol s Basom alebo Bas zomrel sám?

Manžel pani Janssenovej zmizol minulý mesiac tesne predtým, ako sa stala mojou zákazníčkou. Nikdy som sa jej naňho nepýtala. Mohol ilegálne spolupracovať s odbojom alebo sa jednoducho ocitol v nesprávnom čase na nesprávnom mieste, alebo možno ani nie je mŕtvy a v Anglicku popíja čaj so svojím najstarším synom. Rozhodne ma do toho nič nie je. Pani Janssenovej som zatiaľ doručila len zopár vecí. Trochu som poznala jej syna Jana. Jeho narodenie všetkých prekvapilo – dve desaťročia po bratoch, keď už obaja Janssenovci boli šediví a zostarnutí. Jan bol dobrý chlapec.

Tu a teraz sa rozhodnem, že Jan pokojne mohol byť niekde pri Basovi, keď nás napadli Nemci. Tu a teraz verím tomu, že Bas nezomrel sám. To je optimistickejšia myšlienka, než zvyčajne sama seba povolujem.

Pani Janssenová na mňa čaká vo dverách, čo ma trochu dopaľuje, pretože keby ste boli nemecký vojak s príkazom odhaľovať podozrivé veci, čo by ste si pomysleli o starej žene vyzerajúcej cudzie dievča na bicykli?

„Dobré predpoludnie, pani Janssenová. Nemuseli ste na mňa čakať vonku. Ako sa vám darí?“

„Mám sa dobre!“ zakričí, akoby čítala repliky v divadelnej hre, a nervózne si potiahne biele lokne, ktoré sa jej uvoľnili z drdola. Vlasy má vždy vyčesané do drdola a okuliare jej večne padajú z nosa. A jej oblečenie mi vždy pripomína záves alebo pohovku. „Nepôjdeš ďalej?“

„Nezohnala som toľko párkov, koľko ste chceli, ale zopár kúskov mám,“ poviem, len čo odstavím bicykel a dvere sa za nami zatvoria. Pohybuje sa pomaly. Pri chôdzi používa palicu a už len zriedkake-

dy vychádza z domu. Povedala mi, že palicu má odvtedy, čo zomrel Jan. Nevie, či nie je v poriadku po fyzickej stránke, alebo ju zlomil a ochromil žiaľ.

Jej obývacia izba vyzerá vnútri oveľa priestrannejšia než inokedy a chvíľu mi trvá, kým prídem na to prečo. Medzi kredencom s porcelánom a kreslom vždy stál opklapbed – malá posteľ, ktorá vyzerá ako skrinka, ale keď máte návštevu, môžete ju rozložiť. Predpokladala som, že ju vyrobil pán Janssen, rovnako ako všetko v dome. S mamou sme chodievali okolo ich obchodu s nábytkom, aby sme sa pokochali tovarom vo výkladoch, ale nič z toho sme si nikdy nemohli dovoliť. Nenapadá mi, kam sa opklapbed mohol podieť. Keby ho pani Janssenová predala tesne po zmiznutí svojho manžela, musela už vtedy mať problémy, ako vyjsť s peniazmi, z čoho si nemusím robiť ťažkú hlavu, kým to neznamená, že nemôže zaplatiť mne.

„Kávu, Hanneke?“ Pani Janssenová predo mnou odchádza do kuchyne, a tak idem za ňou. Mám v úmysle jej ponuku odmietnuť, ale už nachystala dve šálky zo svojho sviatočného modro-bieleho delftského porcelánu. Stôl je z masívneho javorového dreva.

„Mám tu tie párky, ak chcete...“

„Neskôr,“ preruší ma. „Neskôr. Najprv si dáme kávu so sirupovými vaflami a porozprávame sa.“

Vedľa nej stojí zaprášená plechovka voňajúca zeminou. Pravá zrnková káva. Premýšľam, ako dlho ju asi šetrila. Aj tie vafle. Ľudia neplytvajú svojimi pekárenskými prídelmi na nóbl pečivo. Šetrila si ich na chlieb. Na druhej strane, nepoužívajú ich ani na kŕmenie dievčat, ktoré im doručujú tovar z čierneho trhu, a napriek tomu mi tu pani

Janssenová nalieva kávu do porcelánovej šálky a navrch ukladá vafľu, aby zmäkla v pare a po bokoch stiekol cukornatý sirup.

„Sadni si, Hanneke.“

„Nie som hladná,“ poviem, hoci práve v tej chvíli ma žalúdok zradí zaškvákaním.

Som hladná, ale na tých sirupových vafľiach a na tom, ako veľmi pani Janssenová chce, aby som si u nej sadla, a vôbec na celej tejto situácii ma niečo znepokojuje. Zavolala azda Zelenú políciu a sľúbila, že im dodá niekoho z čierneho trhu? Ženská, ktorá je dosť zúfalá na to, aby predala manželov opklapbed, by niečo také mohla urobiť.

„Len na minútku.“

„Prepáčte mi, ale mám dnes na práci milión ďalších vecí.“

Zahľadí sa na svoj nádherne prestretý stôl. „Môj najmladší. Jan. Tieto mal najradšej. Mávala som ich preňho nachystané, keď sa vrátil zo školy. Boli ste kamaráti?“ S nádejou sa na mňa usmeje.

Vzdychnem si. Nie je nebezpečná. Len osamelá. Cnie sa jej za synom a chce jednu z jeho bývalých spolužiačok nakŕmiť jeho obľúbenou desiadou. Idem proti všetkým svojim zásadám, aj to zúfalé doprosovanie v jej hlase je mi nepríjemné. Ale vonku je zima a tá káva je pravá a navzdory tomu, čo som práve pani Janssenovej povedala o miliónoch svojich úloh, v skutočnosti mám ešte hodinu, kým ma rodičia budú čakať na obed. Položím teda balíček s párkami na stôl, uhladím si vlasy a snažím sa spomenúť si, ako byť zdvorilým hosťom na spoločenskej návšteve. Keďysi som vedela, ako sa to robí. Basova matka mi nalievala horúcu čokoládu u nich v kuchyni, keď sme sa s Basom učili, a potom si vymýšľala zámienky, prečo sa tam vracat', aby sa presvedčila, či sa nebozkávame.